

Od Porina do Kraljeva i konjušara

Šarić, Filip

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:187732>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU

ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST

STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

Filip Šarić

DIPLOMSKI RAD

OD PORINA DO KRALJEVA I KONJUŠARA

Mentorica: doc. dr. sc. Brankica Ban

Osijek, 2017.

SADRŽAJ

1. Uvod	3
2. Povijesni prikaz hrvatskih opera od 1846. do danas	7
3. Opera <i>Porin</i>	9
3.1. Komentar opere <i>Porin</i>	9
3.2. Kritika Sunčane Bašić.....	12
4. Povijest MBZ-a.....	18
5. Skladateljica Sanja Drakulić.....	20
5.1. Sadržaj opere <i>Kraljevi i konjušari</i>	20
5.2. Premijera opere <i>Kraljevi i konjušari</i>	21
5.3. <i>Kraljevi i konjušari</i> – prilozi	23
5.4. Dojmovi	28
6. Sanja Drakulić, „U POVODU 50. ROĐENDANA“	31
7. ZAKLJUČAK.....	33
8. POPIS LITERATURE.....	34

SAŽETAK

U radu naslovljenom „Od *Porina* do *Kraljeva i konjušara*“ cilj je prikazati hrvatsku operu u kontinuitetu nastanka i razvoja od *Porina* Vatroslava Lisinskog (kao druge hrvatske opere, praizvedene u Zagrebu 1897.) do opere *Kraljevi i konjušari* suvremene skladateljice Sanje Drakulić (praizvedene na sceni HNK Osijek 10. travnja 2011. uoči manifestacije 26. MUZIČKI BIENNALE).

Namjera rada nije upustiti se u analizu istih opera (što je posao koji iziskuje detaljniji pristup istim operama). Svojim skromnim znanjem prepustio sam se slušnoj percepciji (uspoređujući opere i izvodeći zaključke na osnovu toga). To je odredilo formu i stil ovoga diplomskog rada.

Iz toga su razloga zaključci izvedeni isključivo na jednim danas dostupnim materijalima. Temelj su u velikoj većini postojeći publicistički radovi, već objavljene glazbene kritike različitih autora u postojećoj hemerotečnoj građi (također i brojne fotografije raznih scenskih momenata, raznolikih kostimografskih i scenografskih detalja). Namjera je bila potaknuti stilsku raznolikost *Porina* V. Lisinskog i suvremenog glazbenog jezika opere *Kraljevi i konjušari* S. Drakulić.

Krajnji se cilj ovoga rada očituje u sljedećem: poticanje stilskih posebnosti u stvaranju nacionalnog stila hrvatske opere (tijekom povijesti, prepuštajući analizi drugoga detaljniji uvid u tumačenje ove složene građe). Odnosno, ovaj uradak pridružuje se kronološkom prikazu rađanja hrvatske opere (od kraja 19. do početka 21. stoljeća).

Ključne riječi: Vatroslav Lisinski, opera *Porin*, prva hrvatska opera, libreto, Sanja Drakulić, *Kraljevi i konjušari*

SUMMARY

Theme „From *Porina* to the *Kings and grooms*“ is my thesis. I tried to show Croatian opera continuous emergence and development of *Porin* Lisinski (as second Croatian opera, first performed in Zagreb in 1897) to the opera *Kings and Grooms* contemporary composer Sanja Drakulić (first performed at the National Theater Osijek 10 April 2011 on the eve of event 26th MUSIC BIENNALE). I did not intend to engage in an analysis of the same opera (which is a job that requires more detailed access to the same operas). Its modest knowledge let alone the auditory perception (comparing them and drawing conclusions based on that). It ordered the form and style of my thesis. Therefore, I performed its conclusions solely on the only currently available materials. I based in the main on existing journalistic works, on already published music criticism from various authors in already existing material (including a number of photographs of various theatrical moments, diverse costume and stage design details). Emerging so encourage stylistic diversity *Porina* Lisinski Concert Hall and a modern musical language of *Kings and grooms* S. Drakulić. I had to aim the following: encouraging stylistic peculiarities in creating a national style of our Croatian opera (throughout history, leaving the analysis of other more detailed insight into the interpretation of this complex structure). That is, these its modest dynamic figure I joined chronological display of national birth Croatian opera (from the late 19th to the early 21st century). Emerging so encourage stylistic diversity *Porin* Lisinski Concert Hall and a modern musical language of *Kings and grooms* S. Drakulić. I had to aim the following: encouraging stylistic peculiarities in creating a national style of our Croatian opera (throughout history, leaving the analysis of other more detailed insight into the interpretation of this complex structure). That is, these its modest dynamic figure I had to aim the following: encouraging stylistic peculiarities in creating a national style of our Croatian opera (throughout history, leaving the analysis of other more detailed insight into the interpretation of this complex structure).

Keywords: Vatroslav Lisinski, opera *Porin*, the theatre, the first Croatian opera, libretto, Sanja Drakulić, *Kings and grooms*

1. Uvod

Operni život u Hrvatskoj počinje dvadesetak godina nakon nastanka opere u njezinoj kolijevci – Italiji. U Dubrovniku već početkom 17. stoljeća dubrovački pjesnici prevode talijanske operne librete i pišu nove¹. Prema dr. Enniju Stipčeviću valja odbaciti tvrdnju da se početkom hrvatske opere može smatrati prokomponirana melodrama *Atalanta* Gundulićeva nasljednika Junija Palmotića (1607. – 1657.)². Proučena dokumentacija potvrđuje da je u Dubrovniku u razdoblju od 1725. do 1805. djelovalo više od trideset raznovrsnih gostujućih talijanskih družina. Od naslova iz tog vremena izdvajamo: Domenica Cimarose *L'Olimpiade Il matrimonio segreto (Tajni brak)* itd. U trećem desetljeću 19. stoljeća izvode se opere Gaetana Donizettija, Gioachina Rossinija, Vincenza Bellinija i drugih.

Od lokaliteta spominjemo još i ovo: godine 1783. u Zadru je otvoren *Teatro Nobile*, kazalište koje će kontinuirano djelovati gotovo cijelo stoljeće i u kojem će se izvoditi najznačajniji operni repertoar na različitim jezicima.

Operni život u Splitu započinje godine 1750., a od skladatelja valja izdvojiti Antu Bajamontija. Nakon 150 dana gradnje izgrađeno je Bajamontijevo kazalište *Teatro Bajamonti*.

U Rijeci je 3. listopada 1805. otvoreno novo gradsko kazalište (graditelja A. Lj. Adamića).

Osnovano 1860. godine, Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu značilo je ostvarenje desetljetnih težnji iliraca, a osobito jednoga od njih, Dimitrija Demetera³. Pod vodstvom intendant Julija Benešića 1920. godina nacionalni teatar ponovno doživljava razdoblje velikoga stvaralačkog poleta. Od opernih i dramskih djela navodimo praižvedbe domaćih nacionalnih djela npr. Antuna Dobronića, Krste Odaka, Krešimira Baranovića itd. Valja izdvojiti praižvedbu Gotovčeva opere *Ere s onoga svijeta* 1935., a od dramskih navodimo ostvarenja Miroslav Krleža⁴.

¹ Tako se pastirsko-alegorijska igra *Dubravka* dubrovačkog pjesnika Ivana Gundulića (1589. – 1638.) izvodila s glazbom.

² Dr. Stipčević dalje navodi kako se čini da gostovanja talijanskih opernih družina, koja su se osobito u obalnim krajevima ustalila krajem 18. stoljeća, domaća publika nije dočekala nepripremljena.

³ Tada, u vrijeme najintenzivnije djelatnosti ilirskih preporoditelja u prvoj polovici 19. stoljeća, kazališne predstave koje je zagrebačka publika mogla vidjeti prikazivali su pretežito njemački gostujući glumci ili talijanski operni izvođači.

⁴ Mlad, revolucionaran i nekonvencionalan pisac čija dramaturgija određuje daljnji razvoj nacionalne drame.

U Osijeku je postojalo njemačko glazbeno kazalište i Hrvatsko narodno kazalište Osijek. Početke njemačkog glazbenog kazališta u Osijeku bilježimo 17. veljače 1825. Od repertoara izdvajamo opere Mozarta, Cherubinja, Rossinija, Bellinija, Aubera i dr. Hrvatsko narodno kazalište Osijek započinje s djelovanjem 7. prosinca 1907. Na repertoaru su bila brojna nacionalna i europska djela. Prva operna predstava u Osijeku održana je 17. veljače 1825. godine. Bila je to herojska opera danas nepoznatog F. I. Holbeina *Ida die Bussende, oder Das Todtengewissen* u četiri čina.

Od ostalih opera i opereta izdvajamo⁵ sljedeće:

Antonio Smareglia: *Istarska svadba*, opera

Bedrich Smetana: *Prodana nevjesta*, opera

Branko Mihaljević: *Slavonska rapsodija*, opera

Carl Weinberg: *Romantična žena*, opereta

William Shakespeare: *Kroćenje goropadnosti*, Georges Feydeau: *Buba u uhu*, Miroslav Krleža: *Leda*, Ranko Marinković: *Glorija*, drame

Edmond Eisler: *Neumorni Lola*, opereta

Franz Suppe: *Lijepa Galateja*, opereta

Georg Jarna: *Šumareva Krista*

I. P. Zajc: *Dubravka*, *Momci na brod*, opera

Imre Kalman: *Ciganski primaš*, *Zlato dadoh za željezo*, opereta

Jean Gilbert: *Čista Suzana*, opereta

Johan Strauss: *Šišmiš*, opereta

Karl Gordmark: *Cvrčak na ognjištu*, opera

Leo Falla: *Dolar princeze*

⁵ S obzirom da je repertoar opsežniji, odlučili smo izdvojiti samo recentna djela.

Maks Milian: *Zlatna kćerka*, opereta

Nikola Faller: *Grof Luksemburški, Ciganska ljubav, Muzikaševa kći, Kneginjica, Lijepa Risetta, Barun Ciganin*, opere

Oscar Nedbala: *Poljačka krv*, opereta

Petar Stojanović: *Ljubav na tavanu*, opereta

Srećko Albini: *Barun Trenk, Nabob*

Viktor Parma: *Ksenija*, opera.

Društvo uspijeva pridobiti kazališnoga stručnjaka Nikolu Andrića koji naposljetku dolazi u Osijek i postaje prvi intendant Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku te se prihvaća mukotrpnog posla okupljanja ansambla. Ansambl jedno vrijeme provodi u Varaždinu i Karlovcu, a tek krajem 1907. za stalno se vraća u Osijek, gdje 7. prosinca iste godine izvodi program kojim obilježava početak djelovanja. Program je sačinjavao kolaž prigodnica: uvertira iz Gundulićeve *Dubravke*, *Slava preporoditeljima* Milana Ogrizovića te prvi čin Smetanine *Prodane nevjeste*. Kao rijetko koje kontinentalno središte, Osijek se može podičiti kazališnom tradicijom koja početke datira još iz davne 1735. godine kada je u Isusovačkoj gimnaziji zabilježena izvedba prve kazališne predstave na latinskome jeziku. Pa ipak, istinski sustavan i organiziran kazališni život započinje 7. prosinca 1907., proslavom početka djelovanja Hrvatskog narodnog kazališta, u zgradi namjenski sagrađenoj još davne 1866. za putujuće kazališne družine. U proljeće 1907. osnovano je, naime, „Društvo za osnutak stalnog hrvatskog kazališta“ s Radoslavom Bačićem na čelu, koje su svesrdno podržali brojni gradski političari i utjecajni pojedinci među kojima su bili i Pinterović, Neumann, Isaković, Kraus i Keiser. Zgrada u kojoj se kazalište smjestilo projektirao je Karlo Klausner u historicističkome stilu koji, sukladno ukusima toga doba, krase elementi maurske arhitekture. Gledalište koje ima oblik potkove, izgrađeno u tri razine, u tradiciji je talijanskih i austrijskih kazališnih dvorana. Mjesec i pol prije proslave 125. godišnjice postojanja, zgrada je 27. studenog 1985. svečano otvorena nakon temeljne restauracije. Dana 16. studenog 1991., pogođena višecjevnim raketnim bacačem, osječki je hram scenskih umjetnosti pao kao žrtva velikosrpske agresije. HNK je tako 85. sezonu dočekao kao beskućnik. Ni tada se, međutim, nije prestalo s radom. Dana 27. prosinca 1994. Kazalište je iznova zablistalo punim sjajem. Uz godišnji repertoar od petnaestak stalnih naslova, Kazalište organizira *Dane otvorena kazališta, Krležine dane*, izvodi

Novogodišnje koncerte, Lipanjske operne noći te aktivno doprinosi iz godine u godinu sve bogatijem programu *Osječkog ljeta kulture*.

2. Povijesni prikaz hrvatskih opera od 1846. do danas

U ovome se dijelu rada daje izdvojeni povijesni prikaz hrvatskih opera od 1846. do danas:

Vatroslav Lisinski: opera *Ljubav i zloba* praizvedena 1846. godine, opera *Porin* praizvedena u Zagrebu 1897. godine

Blagoje Bersa: opera *Oganj* (1911), *Jelka* (1901), *Postolar od Delfta* (1914), *Mozartova smrt* (Osijek, 1975)

Boris Papandopulo: *Amfitrion* (1940), *Sunčanica* (1942), *Kentervilski duh* (Osijek, 1979)

Božidar Širola: opera *Stancem* (1925), *Citarom i bubnjem* (1930), *Grabancijaš* (1936)

Bruno Bjelinski: dječja opera *Pčelica Maja* (Rijeka, 1963), komorne opere *Heraklo* (1969) i *Močvara* (Osijek, 1973)

F. S. Vilhar-Kalski: opera *Smiljana* (1897), *Ivanjska Kraljica* (1902), *Lopudska sirotica* (1913)

Fran Lhotka: opera *Minka* (1918), *More* (1920)

Igor Kuljerić: *Moć vrline* (1977)

Ivan Dragutin Stjepan Zajc: opere *Mislav* (1870), *Ban Leget* (1872), *Amelija* (1872), *Nikola Šubić Zrinjski* (Pula, 1876), *Lizinka* (1878), *Tvardovski* (1880), *Zlatka* (1885), *Gospode i husari* (1886), *Kraljev hir* (1889), *Armida* (1896), *Primorka* (1901), *Seoski plemić* (1908), *Oče naš* (1911), *Prvi grijeh* (1912)

Ivan Muhvić: opera *Uskok* (1908)

Ivo Lhotka Kalinski: komična opera *Pomet, meštar od ženidbe* (1944), *Svjetlećim gradom* (1967), *Analfaberta* (1954)

Ivo Tijardović: *Marko Polo* (1960), *Dioklecijan*

Jakov Gotovac: *Ero s onoga svijeta* (1935), *Morana* (1931), *Đerdan* (1955), *Dalmaro* (1964)

Josip Andrić: opera iz bunjevačkog narodnog života *Dužijanca* (1953)

Josip Hatze: opera *Povratak* (1911), *Povratak* (1919)

Krešimir Baranović: *Striženo-košeno* (1932), *Nevjesta od Cetingrada* (Beograd, 1951)

Krsto Odak: *Dorica pleše* (1934), *Konac svijeta* (1944), *Majka Margarita* (1953)

Milko Kelemen: opera *Novi stanar* (1964), *Kralj* (1965)

Natko Devčić: *Labinska vještica* (1957).

Petar Konjović: opera *Vilin veo* (1917)

Srećko Albini: opera *Maričon* (1901)

Stanislav Binički: *Na uranku* (1908)

Viktor Parma: opera *Ksenija* (1897), *Stara pjesma* (1898)

Vilko Novak: opera *Proljetna bura* (1914)

Vladimir Bersa: opera *Cvijeta* (1898), *Andrija Čubranović* (1900), *Komedijaš* (1916).

3. Opera *Porin*

Porin je viteška opera u pet činova, Vatroslava Lisinskog nastala 1850. godine. Libreto opere nadahnut je jednim događajem iz rane povijesti Hrvata u Dalmaciji koju je zabilježio Konstantin Porfirogenet (*De administrando imperio*) u 10. stoljeću, kada su se pod vodstvom kneza Porina (u prvoj polovici 9. stoljeća) Hrvati pobunili protiv okrutne franačke uprave i njihova vođe Kocelina, oslobodili se i pokrstili. Dimitrija Demeter, autor libreta, modificirao je povijesne podatke te Porfirogenetovoj predaji pridodao – kako je to bilo uobičajeno – ljubavnu priču: u Porina su zaljubljene Hrvatica Zorka (kći Ljudevita Posavskog) i Kocelinova sestra Irmengarda.

Prvi čin prikazuje tragična zbivanja nakon franačke pobjede nad Hrvatima i smrti Ljudevita Posavskog. Velikaš Porin nije se pokorio Francima pa se Kocelin želi dokopati njegovih posjeda. Snuje urotu: domamit će hrvatske velikaše na svečanost i pobiti ih. To je čula njegova sestra Irmengarda, potajno zaljubljena u Porina, te mu na tajnom sastanku otkriva bratov plan. Drugi čin vodi u brda, gdje povučeno živi Zorka, kći Ljudevita Posavskog, s djedom Sveslavom. Porin se u nju zaljubio, a Sveslav mu je obećao njezinu ruku kad se vrati kao pobjednik. U trećem činu Irmengarda priznaje bratu da je neuspjeh njegova plana ona skrivila zbog ljubavi prema Porinu. Međutim, Kocelin je uhvatio Zorku i Sveslava te sestri predaje u ruke Zorkin život. Porin je pobijedio Franke i kreće u osvetu, misleći da je Zorka već mrtva. U četvrtome činu Kocelin pokušava pobjeći pred nadirućim Hrvatima. Zorku i Sveslava u tamnici posjećuje Irmengarda i Zorku ucjenjuje. Vidjevši postojanost njezine ljubavi, pušta ih oboje na slobodu. U petom činu Hrvati slave pobjedu, Kocelin umire, a Irmengarda, prokleta od brata i očajna zbog gubitka Porina, probada se nožem. Narod, dirnut takvom sudbinom, izražava sućut. Demeter je, prema dostupnim dokumentima, slao libreto Lisinskom u Prag u nekoliko navrata, tako da on u trenutku skladanja prvoga dijela nije imao uvid u cjelinu radnje i tu neki teoretičari vide uzroke dramaturškim manjkavostima ove opere.

3.1. Komentar opere *Porin*

S današnjeg stajališta *Porin* ima nedostataka jedino u libretu, koji je jezično i po građi stihova donekle zastario. Dramaturški je, međutim, taj libreto zanimljiv jer ga je pisao čovjek koji je poznao teatar i koji se nije ustručavao ugledati na dobre uzore (npr. prizor Kocelina konja

očito je inspiriran Shakespeareom). Kvaliteta glazbe značajna je u svakom pogledu: u oblikovanju pjevačkih dionica s nekoliko prekrasnih arija, u veličanstvenim zborskim prizorima i izvrsno pisanim orkestralnim dijelovima, među kojima se osobito ističe briljantna uvertira, često izvođena i u koncertnim programima. Vrijednost glazbe u *Porinu* temelji se na bogatoj melodičkoj invenciji, nadahnutoj duhom hrvatskog i češkog folklor, kao i na ujednačenosti oblikovanja pojedinih prizora te na posve iznenađujućem osjećaju skladatelja za dramatiku glazbene scene. Kao najljepše primjere, koji uvjerljivo ilustriraju visoku ocjenu djela, navodimo prizor pod nazivom *Zbor Hrvatica*, zatim Porinovu ljubavnu romanu *Zorko moja* i veliku ariju *Sveslava u tamnici*. Spomenuti ženski zbor toliko je pun ugođaja, sa svojim transparentnim početkom koji crta ranu zoru u dubokoj šumi te s postupnom provedenom gradacijom do usklika kolektivnog bola. Kao povijesna opera *Porin* po sadržaju i po glazbi ostaje jednim od najvrjednijih ostvarenja ranije slavenske glazbene romantike.

Kako navodi Vjera Katalinić: „U odnosu na operu *Ljubav i zloba*, *Porin* očituje skladateljev napredak u svladavanju glazbeno-tehničkih vještina, u dramaturškom razvoju likova i zbora te u percepciji nacionalnog. Ipak, suprotstavljanje Hrvata i Franaka, nezaobilazno u takvome djelu, znatno je oslabljeno ublažavanjem negativnih karakteristika neprijatelja: glavni zlotvor je Kocelin, no i on na kraju oprašta sestri i kaje se; Irmengarda velikodušno poklanja Zorki život i sama se žrtvuje, pa čak ni narod ne likuje nad pobjedom nad Francima, već ih sažalijeva. Glazbeni je sloj skladatelj ostvario na principu stilskog dualizma između virtuoznog, koncertantnog zamaha u franačkim dionicama (osobito u zahtjevnim nastupima Irmengarde) s jedne strane, a s druge naivnom jednostavnošću melodije i fraziranjem povremeno bliskog folklornom idiomu, sve upotpunjeno rafiniranom instrumentacijom, među kojima se ističu Sveslavova arija u tamnici „Strogi otče na nebesi“, lirsko transparentni i arhaični zbor Hrvatica „Sva se bijeli“ s reminiscencijama modalnosti te Porinova lirska romanca „Zorko moja“.“

51

Sopran
Alt

p
Sva se bi je - li o - pet go - ra, već pomo - li glavu zo - ra, ve -

do - tje - go - še noć - netmi - ne, nij' da - le - ko svje - ti

dan; *ci.* *p cresc.* Kad se vra - ća sve na svije tu.

p *Vo.* *Gud.*

Note 1 Zbor Hrvatica s početka 2. čina.

PORIN

Zor - ko mo - ja, Zor - ko mi - la, jedva što si cvjetat sta - la,

PORIN I MUŠKI ZBOR
Allegro

U Fra - načke gru - di no - že! Do - lje, do - lje ku - će, grad i hram! Da da! U

19'

Fra - načke gru - di no - že! Do - lje, do - lje ku - će grad i hram!

Note 2 Lirska tužaljka Porina za ljubljenu Zorkom koju smatra izgubljenom i čvrsta odluka Hrvata da svim silama napadnu Franke i unište ih.

3.2. Kritika Sunčane Bašić

Oživljavanje nacionalne baštine postavljanjem opere *Porin* Vatroslava Lisinskog nastale prema libretu Dimitrija Demetra na scenu Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku 4. studenog otvorilo je stručnjacima otprije poznata pitanja o glazbeno i dramaturški problematičnim mjestima partiture te razlozima odabira baš te hrvatske opere. Odgovori su stizali ubrzo nakon prvih taktova uvertire – opera kao da je pisana *po mjeri* osječkog opernog ansambla. Zadnji je puta u Osijeku izvedena prije 42 godine, što znači da je čekala gotovo isti broj godina kao i zagrebačka prazvedba od vremena kada je Lisinski po završetku školovanja u Pragu završio njezino skladanje. U izvorniku *Porin* ima pet činova

u trajanju od oko četiri sata, a za osječko je uprizorenje djelo skraćeno, ali tako da se ne izgubi vjerodostojnost fabule. Glazbeno najuspjeliji dijelovi sažeti su došli do punoga izražaja, a – što je najvažnije – očuvana je dramaturška logika opere.

Minimalistička scenografija Dinke Jeričević uz oblikovanje rasvjete Vesne Kolarec, kostimografiju Mirjane Zagorec te video projekcije Ivana Faktora bili su *spiritus movens* cjelokupnog uprizorenja i snažno su pridonijeli zanimljivom osuvremenjenom vizualnom doživljaju opere: monokromija sivih nijansi i svjetlosnih efekata uz sjajno osmišljenu pokretnu scenu. Scenski pokret Jasne Frankić Brkljačić u potpunosti je slijedio glazbenu dramaturgiju opere i prilično *zaposlio* zboriste tako da je pokret izvirao iz glazbe, a suvremene asocijacije na borbene položaje koji su danas dio zastrašujućih internetskih ratnih poruka dodao je vrijednost dojmljivoj vizualizaciji.

Osuremenjena režija Ozrena Prohića pružila je novo iščitavanje hrvatske prošlosti od prije 160 godina kroz aktualne društveno političke prilike poput ondašnje i današnje borbe protiv

Slika 1

Franaka. Kontejneri i plastične boce kao suvremeno znakovlje potlačenosti društveno marginaliziranih skupina savršeno su režijski pridonijeli uspješnom tumačenju i aktualizaciji opernog libreta. Slijedom toga, osječki *Porin* uistinu je suvremena priča, propitivanje sadašnjosti kroz oživljenu prošlost i u tome smislu prava nacionalna opera koja i današnjoj publici pruža jednako zadovoljstvo sagledavanja vlastitoga nacionalnog i socijalnog identiteta. Tehnike reprezentacije tih identiteta koje je koristio Prohić čine ovo uprizorenje zanimljivim,

aktualnim i razumljivim čak i mlađoj populaciji koja ne mora u potpunosti imati snažne, odgojem usađene identitetne korijene.

Dirigent Mladen Tutavac postigao je stilski autentičnu izvedbu opere. Orkestar osječke opere je u stalnom usponu, a *Porinom* je dokazao da se može kvalitetno nositi sa svim izazovima poput postludija vokalnih numera, arizonih dijaloga s osjetljivim solo završecima drvenih i limenih skupina kao i interludijima u kojima su nositelji gudačke sekcije. Zbor, koji je uvježbao mladi dirigent Davor Kelić, iznio je u cijelosti program i ženskog i muškog dijela vrlo uspješno, vjerno partituri i scenski dojmljivo. *Zboru Hrvatica* koji je široj publici poznatiji glazbeni broj priključuju se nizovi ostalih sjajnih zbornih nastupa kao važan segment dramaturgije i doprinos uspjehu uprizorenja.

Slika 2

Solisti večeri nastupima su potvrdili kvalitetu cijeloga projekta i pokazali minucioznost izrade u stilskim detaljima svojih arijskih nastupa. Dalibor Hanzalek u ulozi Kocelina posebice je bio dojmljiv glumački i glasovno u arioznim dijalogima i ansamblima te u sceni umiranja, dok je Tamara Franetović Felbinger u ulozi Irmengarde već od nastupne arije lijepim tonom, preciznim zapjevima i ujednačenim pjevanjem, kako u gornjim, tako i srednjim registrima iznijela ulogu gotovo jedinog psihološki razvojnog lika autentično i neusiljeno. Domagoj Dorotić u ulozi Porina također je kvalitetno tumačio svoj lik pokazavši u arijama, duetima sa ženskim likovima i u dijalogima sa zborom tehnički vrlo dotjerano i tonski oblikovano fraziranje. Arijom Sveslava uz pratnju gudača Berislav Puškarić je podigao doživljajnu razinu opere, a istaknuo se interpretativno i u finalnom ansamblu. Marijana Prohaska je u ulozi Zorke pokazala *prirodno* vladanje koloraturama što je liku dalo dodanu vrijednost spontanosti i u preobrazbi od zaljubljene djevojke do borbene žene odane svome rodu i ljubavi. Helena Lucić Šego u ulozi Klotilde i Damir Fatović kao Klodvig također su uloge nosili glasovno i glumački dotjerano.

Slika 3

U svim aspektima opera je izvedena vrlo kvalitetno, orkestar i zbor predstavili su se u punom sjaju kakav je i potreban nacionalnom teatru. Dojam su zaokružili izvrsni solisti i može se reći da je *Porinom* osječki operni ansambl dosegao razinu kvalitete dostojne projekta koji u hrvatskoj povijesti glazbe ta opera Vatroslava Lisinskog i znači.

Inscenacija zagrobnog života – to je forma integralnog uprizorenja *Porina* na osječkoj sceni. Glazbenu topografiju opere *Porin* Vatroslava Lisinskog (iščitavamo: *Porin* ili uglazbljena

borba s ljubavlju u pozadini) ponudio je tako redatelj O. Prohić kao koncepciju koja korespondira sa suvremenošću. Tu je i srž radiofoničnosti njegova dramaturškog razmišljanja. Istovremeno prepoznajemo početke novoga u povijesnosti hrvatske opere. Momenti iz povijesti *Porina* na sceni osječke opere (prema libretu Dimitrija Demetera). Praizvedena je u Zagrebu 1897. (temeljna inačica mala je pet činova, 6 slika). Tri puta je postavljena na scenu HNK Osijek (1. puta u 15. sezoni, 23. 6. 1921., dirigent Mirko Polić), drugi puta 7. 12. 1974. (dirigent Željko Miler, redateljica Nada Murat). Treće izvođenje *Porina* na sceni HNK-a Osijek bilo je posljednje integralno postavljanje *Porina* u petak, 4. studenog 2016. (prvo u Hrvatskoj). Pripremila ju je sljedeća ekipa: dirigent Mladen Tutavac, redatelj Ozren Prohić, scenografkinja Dinka Jeričević, kostimografkinja Mirjana Zagorec, scenski pokret Jasna Frankić Brkljačić, oblikovanje svjetla Vesna Kolarec, videoprojekcija Ivan Faktor, asistent redatelja Nenad Tudaković, zborovođa Davor Kelić, korepetitori Damir Šenk i Igor Valeri. Žanr scene 'smeća' dominirale su dramaturgijom ove integralne premijere *Porina*. Od aktualnih sudionika posebno izdvajamo scenografiju koju potpisuje D. Jeričević, 'običnu' svakodnevnu 'kostimografiju' M. Zagorec, te kroz neprekidno bljeskanje depresivno tamnih V. Kolarec. Kao vrhunac izražajnosti izdvajamo izvrstan scenski pokret J. Frankić Brkljačić (oblikovan prema usporenoj 'zagrobnoj' dinamici) i kao vrhunac scenskog uprizorenja ove zagrobne tematike ostvaren je video projekcijom našega I. Faktora. Najznačajniji (i najuspješniji glazbeno-dramski momenti) na ovoj Prohić-Tutavac integralnoj premijeri bili su: orkestralna izvedba uvertire *Porin*, Zbora Hrvatica te brojni solo i komorni nastupi (tenora Domagoja Dorotića, baritona Dalibora Hanzaleka, basa Berislava Puškarića itd). Odnosno, izražajni glazbeno-scenski nastupi sopranistica Marijane Prohaske i T. Franetović Falbinger. Kvaliteta izvođenje uvertire opere *Porin* ubraja se među najuspjelije dijelove ove Prohić-Tutavac integralne premijere (orkestar melodiozan, kantabilan, lirskih, 'ilirskih' akcenata i boja). Tenor Domagoj Dorotić (u ulozi Porina, hrvatskog plemića), u tumačenju Porina temelji se jednako na bogatoj melodijskoj invenciji, nadahnutoj duhom hrvatskog i češkog folklor, na ujednačenosti oblikovanja pojedinih prizora (kao jedan od najuspjelijih, izdvajamo Porinovu ljubavnu romansu *Zorko moja*, u II činu). Duet D. Dorotića i M. Prohaske (Duet Porin – Zorka) je jedan od najuspjelijih primjera izrazito muzikalno interpretirane (raspon, čistoća pjevanja, dijalogiziranje). Dalibor Hanzalek, bariton (u tumačenju lika Kocelina) dominirao je cijelom premijerom. Uvijek je uvjerljiv i siguran, kako glumački, jednako tonski i tehnički, razrađen do kraja, provjerene akademske sigurnosti i izvježbanosti i iznad svega dramaturški razrađen (posebno u septetu u zadnjem dijelu opere). Berislav Puškarić, bas, u ulozi Sveslava (u IV. činu), uz sudjelovanje

violončela i viola. Izdvajamo Sveslavovu ariju u tamnici, *Strogi otče na nebesi* (na kraju drugoga čina i završni septet). Izdvajamo kao posebno uspješnu izvedbu tužaljke Porina za ljubljenom Zorkom (koju smatra izgubljenom) i čvrste odluke Hrvata da napadnu Franke i unište ih (Dorotić *Zorko moja*, Porin i muški zbor (*Franačke me muške nose*). Za razliku od nje, sopranistica Tamara Folnetović Falbinger (kao Irmengarda) svojim razvijenim vokalno i tehnički glasom, karakterizira situacije. Njezin je pjevački nastup ostvaren na principu s dualizma (između virtuoznog i koncertantnog) nasuprot naivnoj jednostavnosti melodije i fraziranja (povremeno bliskog folklornom idiomu). Veliku izražajnu suprotnost ostvarila je diskretna i smirena sopranistica Marijana Prohaska (kao Zorka), ugodnim i muzikalnim vođenjem melodijske linije s jedne strane te s druge naivnom jednostavnošću melodije (i fraziranjem povremeno bliskom folklornom idiomu) kontrastirala je nastupu sopranistice Folnegović. Izuzetno uspješan nastup ostvario je zbor HNK-a Osijek. Orkestar je bio izuzetno uvježban, izdvajali su se sjajni puhači (solo flauta i limeni puhači). Zbor je bio izvodilački osjetno pojačan (što se posebno osjetilo u žanr scenama kontejneri smeća), dominirao je u svojim trenucima). Tako se Zbor Hrvatica (početak II. čina) odlikovao voluminoznim zvukom sjajnih dinamičkih boja, narodnih prizvuka (uz solo nastupe solo flauta, posebno limeni puhači). Nastupi sopranistica Helene Lucić Šego (kao Klotilde, Irmengardine družice) odlikovali su se diskretnim glazbenim kvalitetama, kao i tenora Damira Fatovića (u ulozi Kocijanovog pisara) koji su se odlikovali posebnim osjećajem za dramatiku glazbene scene. Na kraju, ipak, završavamo razmišljajući o *Porinu* kao o *inscenaciji zagrobnog života*: simboliku dramaturgije čitamo kroz kontrast crveno-crno.

4. Povijest MBZ-a

Muzički biennale Zagreb međunarodni je festival suvremene glazbe osnovan 1961. godine. Festival je odmah okupio sva značajna imena međunarodne glazbene scene, istodobno polučivši snažan odgovor, recepciju ali i poticaj u vlastitoj sredini. Najistaknutije osobe prvog MBZ-a, koje su svojim neumornim radom osigurale uspjeh ovog za one prilike iznimnog festivala, te uvjerali protivnike kako se radi o nužnoj demokratizaciji jugoslavenske glazbe i kulture, bili su Milko Kelemen (osnivač i predsjednik MBZ-a), Ivo Vuljević (šef propagande MBZ-a) i Josip Stojanović (direktor MBZ-a).

Razdoblje biennalskih početaka ujedno je bilo i razdoblje punog života Nove glazbe. Posebno se to odnosilo na područja elektroničke i elektroakustičke glazbe te glazbene scene i instrumentalnog, odnosno glazbenog teatra. MBZ je tada bio podijem na kojem konvenciji nije bilo mjesta; to nije bio festival u klasičnom smislu, već mnogo više mogućnost i potreba da se konfrontira, preispita, ali i objavi razlog, način ili iskustvo jednog novog i drugačijeg svjetonazora koji, dakako, nije bio jedan, kao što nije bio niti jednoznačan, ali je njegov jezik bio prepoznatljiv.

Istodobno, tadašnja je suvremenost obuhvaćala i skladatelje poput Igora Stravinskog, Benjamina Brittena ili Dmitrija Šostakoviča, te mnoge druge, tada već klasike 20. stoljeća, od kojih je većina i gostovala na MBZ-u. I premda će mnogi od njih kasnije, često retrospektivno, sumnjati u «svoje» vrijeme avangarde, bijenalske šezdesete i sedamdesete godine potaknule su i sublimirale bitak cjelokupne svjetske suvremene glazbene scene i ostavile važan i trajan trag u svim područjima umjetnosti.

Kasnijim godištim okvir festivala postajao je jasnije i čvršće strukturiran, a zrelost refleksije nadogradila je snagu početnog impulsa. Tematski pogledi nametali su se prirodno, uspostavivši se, ovisno o umjetničkom vodstvu festivala, i kao vrsta konstante. Tako su se izmijenili tematski okviri od elektronike do ženskog skladateljskog pisma, a u samom glazbenom programu često se stavljao naglasak na pojedine zemlje partnere poput Švedske ili Kanade.

Odvijali su se festivali unutar festivala (popularni i dugovječni Urbofest ili Svjetski dani nove glazbe ISCM-a u Zagrebu održani čak 2005. i 2011.), brojne izložbe, simpoziji, gostujuća predavanja i dr. Ipak, MBZ se uvijek trudio biti najprije fokusiran na instituciju samog skladatelja. Messiaen, Stockhausen, Stravinski, Cage, Berio, Penderecki, Lutoslawski,

Maderna, Kagel, Globokar, Nono, Xenakis, Lucier, Schnebel, Reich, Murail, Maxwell Davis, Birtwistle, Schaffer, Nyman, Cerha, samo su neki koji su gostovali na MBZ-u.

Iz današnje perspektive i nakon 50 godina iskustva teško je izdvojiti skladbe koje su većinom upravo na MBZ-u doživjele svoje prve izvedbe (barem u ovom dijelu Europe), nevjerojatne izvođače, mnogovrsne i mnogobrojne projekte, predstave, koncerte i instalacije, simpozije, ali i one slučajne susrete i razgovore, koji su se ugradili u MBZ-u kakav imamo danas – MBZ koji podjednako određuje njegova tradicija, mjesto u vlastitoj sredini kao i ono na svjetskoj sceni, ali i okrenutost najmlađima i tek nadolazećim trendovima i naraštajima. Muzički biennale Zagreb, festival suvremene glazbe čiji se pedeseti jubilej obilježava ovih dana u organizaciji Hrvatskoga društva skladatelja, domaćin je Svjetskih dana nove glazbe od 7. do 17. travnja 2011. Riječ je o jednom od najstarijih planetarnih festivala avangardne glazbe, koji se izborio inovativnim autorskim ostvarenjima kompozitora te kvalitetnim programom međunarodne produkcije za dobru reputaciju u Hrvatskoj, ali i u inozemstvu. U Europi su stariji samo Varšavska jesen i Strasburški festival. Novost je što se Biennale osim u Zagrebu, tih dana može vidjeti i u Rijeci, Splitu, Varaždinu te Osijeku. Muzički bijenale donosi pet domaćih prazvedbi, tri opere i dva baleta, nastalih u produkciji nacionalnih kazališnih kuća iz svih hrvatskih regija. Trojica od pet skladatelja pripadaju mlađoj generaciji s nenavršenih četrdesetak godina od kojih svaki iza sebe ima već mnoštvo nagrađivanih projekata, a to su Ivan Josip Skender, Frano Đurović i Krešimir Seletković, uz Silvija Foretića i Sanju Drakulić. U Hrvatskoj se sa zanimanjem iščekuje opera *Šuma Striborova* Ivana J. Skendera prema djelu slavne književnice Ivane Brlić Mažuranić. Prvi put libreto je pisao i Miro Gavran. U jednom dijelu produkcije festival je stariji od pojedinih autora koje ove godine prezentira.

S druge pak strane, jubilarni MBZ kroz izvedbe odabranih antologijskih djela priređuje hommage glazbenim kreativcima koji su kroz povijest Biennala bili za njega važni i kao skladatelji i kao umjetnički voditelji, od njegova osnutka godine 1961. To su od hrvatskih skladatelja prije svega Milko Kelemen kao njegov utemeljitelj i Ivo Malec kao konstruktivan kritičar Biennala te plodan autor u okvirima nove glazbe. Ta su dva autora iz hrvatske umjetničke dijaspore posebno važna u razvoju MBZ-a. Osnivač Muzičkog biennala, pedagog, pisac i pustolov te strastveni istraživač zvuka Milko Kelemen.

5. Skladateljica Sanja Drakulić

Sanja Drakulić, skladateljica, rođena je u Zagrebu 16. lipnja 1963. godine. Studij klavira završila je 1986. na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (prof. P. Gvozdić), a usavršavala se u inozemstvu (J.–M. Darré, S. Popovici, R. Kehrer). Kompoziciju je počela učiti na Muzičkoj akademiji u Zagrebu kod prof. Stanka Horvata, a nastavila u Moskvi. Studij kompozicije s poslijediplomskom specijalizacijom završila je na Moskovskom državnom konzervatoriju *P. I. Čajkovski* (A. Pirumov, J. Bucko), gdje je studirala i muzikologiju (E. Gordina) i orgulje (O. Jančenko) te bila asistent. Od 1995. radila je kao redovita profesorica na Visokoj školi za glazbenu umjetnost *Ino Mirković* u Lovranu, a potom je djelovala kao slobodna umjetnica. Od 2000. radi na Umjetničkoj akademiji Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Održava međunarodne tečajeve i seminare iz kompozicije i teorije (Europa, Amerika, Japan). Angažirana je u žirijima međunarodnih natjecanja. Piše za *Cantus* i druge novine. Bila je voditeljica Međunarodne glazbene tribine u Puli. Djela joj izvode priznati svjetski i hrvatski solisti i sastavi na međunarodnim festivalima suvremene glazbe, u koncertnim dvoranama Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Njemačke, Rusije, Ukrajine, Italije, Njemačke, SAD-a i Japana. Kao pijanistica nastupa po Europi i Sjedinjenim Američkim Državama. Članica je Hrvatskog društva skladatelja, Saveza skladatelja Rusije i Britanske akademije skladatelja i pjesnika. Na Sveruskom natjecanju mladih kompozitora u Moskvi (1993.) osvojila je prvu nagradu s kompozicijom *Pet intermezza za klavir solo*. Dobitnica je Jeljcinove Predsjednikove stipendije za skladatelje i brojnih nagrada za skladbe: nagrade Ministarstva kulture Ruske Federacije, te hrvatske nagrade Ministarstva kulture RH za poticanje glazbenog stvaralaštva, Hrvatskog sabora kulture, festivala *Naš kanat je lip*, *Matetićevi dani*, *Cro patria* i drugih.

5.1. Sadržaj opere *Kraljevi i konjušari*

Radnja opere zbiva se u mračnome razdoblju ranog desetog stoljeća, na području iz čijeg će kamena u konačnici izniknuti povijest Hrvatske kakvu danas poznajemo. Trenutak je zao, zemlja izmorena sušama i glađu, a kralj Marun supruzi i kraljici Jeleni zdvojan prepričava zlokoban san što ga je usnuo noć ranije. Kao lajtmotiv u pozadini se čuje vapaj gladnoga puka koji na pustoj poljani nasrne na kraljeva sina Trpimira i njegovu zaručnicu, kći dvorskog savjetnika, Doru, ali ne kako bi njima naudili, nego kako bi kušali meso tustih konja. Bezvoljni kralj umoran od vladanja kraljevstvom koje je i osnovao samo gleda kako se sve raspada.

Dvorski savjetnik Grgur kralja potiče na rat protiv Mađarske kako bi napunio riznice i hambare. Kralj odbija, pa Grgur vojsku potajno šalje da pljačka i siluje po rubnim područjima mađarskoga kraljevstva. I sve se zahuktava: Grgur koji se iz blata uzverao gotovo do zvijezda, potajno ljubujući s kraljevom suprugom sanja o prijestolju. Kralj i ne sluti da mu Grgur spletkari s trovačima te zaprepašten dočekuje vijest da mu Mađari objavljuju rat. Tek je u ratu u kojem se borio kao lav kralj od zarobljenih neprijatelja doznao istinu o Grguru. Zato izdaje naredbu neka se Grgur u okove baci i pogubi te da ista sudbina snađe i svakog tko ga pokuša osloboditi. Posve neočekivano podloga Grgura od smrti pokuša spasiti u njega potajno zaljubljena kraljevna Katarina koju kralj, ne znajući da rođeno dijete nosi kao guju u njedrima, smjesta daje pogubiti. Shvativši kako je nakon mora krvi na bojišnicama naposljetku ruke okaljao i krvlju vlastitoga djeteta, kralj zapada u očaj. Veliki kralj Marun, čovječan i sasvim shrvan, na bodež se baca kao na istinu i trajno ulazi u legendu.

5.2. Premijera opere *Kraljevi i konjušari*

Na 26. MBZ-u izvedena je svečana praizvedba opere *Kraljevi i konjušari* u osječkom HNK 10. travnja 2011. Libreto je napisao Miro Gavran, a autor je opere Branimir Pofuk. Za operu su bili zaslužni: dirigent Filip Pavišić, redatelj Robert Raponja, scenografkinja i kostimografkinja Jasmina Pacek, koreografkinja Maja Đurinović, oblikovatelj svjetla Radomir Stamenković. U opernim ulogama nastupali su:

MARUN, kralj, Damir Fatović, Ladislav Vrgoč

JELENA, kraljica, Katalin Brunjai-Hihlik, Ljiljana Čokljat

GRGUR, dvorski savjetnik, Berislav Puškarić

LUDA, Slobodan Cvetičanin, Vlaho Ljutić

TRPIMIR, kraljev sin Robert Adamček, Dali Mor

DORA, kći dvorskog savjetnika, Danijela Božičević, Danijela Pintarić

KATARINA, kraljeva kći, Barbara Othman

1. TROVAČ, Claudio Contini

2. TROVAČ, Krunoslav Tuma, Josip Slam

1. STRAŽAR, Predrag Stojić

2. STRAŽAR, Nenad Tudaković

3. STRAŽAR, Majkl Mikolić

4. STRAŽAR, Hrvoje Seršić

ZBOR I ORKESTAR HNK U OSIJEKU

Zborovođa: Ljubica Vuletić

Koncertni majstori: Ioan Pauna i Igor Šimonji

Korepetitori: Damir Šenk i Igor Valeri

Asistent kostimografkinje: Jakov Gavran

Inspicijentica: Irena Budak

Šaptačica: Ema Bell

Tehničko vodstvo: Davor Molnar

Voditeljica maskersko-vlasuljarske radionice: Julka Segin

Voditelj pozornice: Željko Pljuskovac

Voditelj rasvjete: Josip Ružička

Voditelj tona: Davorin Toth

Slikar, izvođač: Branko Ambrinac.

Dekor i scenska oprema izrađeni u radionici HNK pod vodstvom Željka Jurića. Kostimi izrađeni u krojačkoj radionici HNK pod vodstvom Sanje Eleš. Tekstilni dio dekora i „srednjovjekovne tunike“ izrađene u trikotaži *Arena*, Pula.

Skladateljica je skladala pitku glazbu koja, skupa s libretom, razigranom režijom, atraktivnim kostimima i iznimno pokretljivom scenografijom, čini da tri sata u kazalištu prođu brzo, ugodno i poučno. Sjajni Filip Pavišić pokazao se odličnim dirigentom koji je uspješno dirigirao cijelom

operom, a podjednako puno posla u operi imali su solisti, zbor i orkestar. Damir Fatović, u glavnoj tenorsko-kraljevskoj ulozi, s promjenjivim se uspjehom u intonaciji i artikulaciji borio s vokalno zahtjevnom ulogom. Na žalost, previše je teksta ostalo nerazumljivo u dionicama zbora, kao i u mjestimice namjerno parodiranim koloraturama ženskih uloga, u kojima se nisu štedjele Ljiljana Čokljat (kraljica Jelena), Barbara Otman (princeza Katarina) i Danijela Pintarić (savjetnikova kći i kraljeva snaha Dora). Robert Adamček (princ Trpimir) i Vlaho Ljutić (Luda) bili su dobri u manje zahtjevnim ulogama.

5.3. *Kraljevi i konjušari* – prilozi

U nastavku rada priložene su fotografije i novinski isječci povezani s operom *Kraljevi i konjušari*.

Slika 4 MBZ 2011. Branimir Pofuk: Svečana praizvedba opere *Kraljevi i konjušari*, 10. travnja 2011., snimka s premijere

26. muzički biennale Zagreb

Praizvedba opere Sanje Drakulić u Osijeku

Operni komad koji zaslužuje novu sezonu i turneju

BRANIMIR POFUK

Narod koji na samom početku pjeva o svojoj gladi i očaju, refren "Država nam propada, bježmo iz nje sada" i sarkastični komentari dvorskih stražara - samo su neki od elemenata koji zbivanja na dvoru fiktivnog srednjovjekovnog hrvatskog kralja Maruna povezuju s današnjom Hrvatskom.

Na preksinoćnoj praizvedbi prve opere Sanje Drakulić "Kraljevi i konjušari", na libreto Mire Gavrana, publika je prepoznavala i reagirala na takva mjesta, a predstavu je na kraju ispratila dugim pljeskom, opravdano nagradivši ogroman trud koji je čitav pogon osječkog HNK uložio u prvu od pet koprodukcija 26. MBZ-a s hrvatskim kazalištima.

Odličan mladi dirigent

Sanja Drakulić skladala je pitku glazbu koja, skupa s libretom, razigranom režijom, atraktivnim kostimima i iznimno pokretljivom scenografijom, čini da tri sata u kazalištu prođu brzo, ugodno i poučno. Podjednako puno posla (i nota) u operi imaju i solisti i zbor i orkestar, a mladi dirigent Filip Pavišić pokazao se odličnom akvizicijom osječkog kazališta.

U teškim vremenima i namještenom mu ratu s Madarima, te spletkama savjetnika Grgura, u kojima sudjeluju i kraljeva žena, kći i snaha, kralj Marun nastoji ostati dobar i pošten. U tome ne uspijeva, pa si uz pomoć jedinog vjernog podanika, dvorske lude, na kraju oduzima život. Damir Fatović, u glavnoj tenorsko-kraljevskoj ulozi, s promjenjivim se

INFO

Kraljevi i konjušari

Glazba: Sanja Drakulić

Libreto: Miro Gavran

Dirigent: Filip Pavišić

Redatelj: Robert Raponja

Scena i kostimi: Jasmina Pacek

Koreografija: Maja Đurinović

Svjetlo: Radomir Stamenković

Igraju: Damir Fatović, Ljiljana Čokljat, Berislav Puškarić, Vlaho Ljutić, Robert Adamček, Danijela Pintarić, Barbara Otman i drugi

Zbor i orkestar HNK u Osijeku

uspjehom u intonaciji i artikulaciji borio s vokalno zahtjevnim ulogom. Na žalost, previše je teksta ostalo nerazumljivo u dionicama zbora, kao i u mjestimice namjerno parodiranim koloraturama ženskih uloga, u kojima se nisu šteditile Ljiljana Čokljat (Kraljica Jelena), Barbara Otman (princeza Katarina) i Danijela Pintarić (savjetnikova kći i kraljeva snaha Dora). Robert Adamček (princ Trpimir) i Vlaho Ljutić (Luda) bili su dobri u manje zahtjevnim ulogama.

Razmjena predstava

Opera u tri čina zaslužuje i nastavak rada na djelu koje, kad se još uigra i ispegla, može biti atraktivan repertoarni naslov, a bilo bi lijepo da se ostvari i ideja o razmjeni bijenalskih predstava između kazališnih kuća te da "Kraljevi i konjušari" krenu i na barem hrvatsku turneju. ●

“

**TRI SATA
OPERE O
KRALJU
MARUNU
PROĐE UGODNO
I POUČNO**

Slika 5 Isječak iz novina.

Pljesak za Sanju Drakulić

**Praizvedba: Opera
»Kraljevi i konjušari«
Sanje Drakulić na
libreto Mire Gavrana
izvedena u HNK u
Osijeku uz skandiranje
publike**

Zdenka WEBER

U slavljeničkoj 50. godini postojanja 26. muzički biennale Zagreb proširen je praizvedbama glazbeno-scenskih djela hrvatskih skladatelja i izvan Zagreba, u četiri nacionalne kazalište kuće, u Osijeku, Varaždinu, Rijeci i Splitu. Prvo je na redu bilo Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku s praizvedbom opere u tri čina »Kraljevi i konjušari« Sanje Drakulić (Zagreb, 1963.) održanoj 10. travnja.

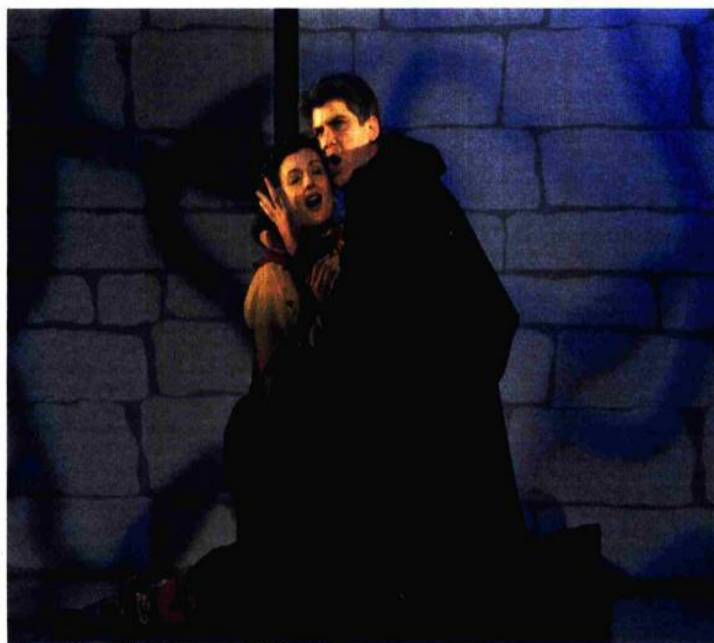
Sanji Drakulić, uglednoj autorici bogatog opusa, »Kraljevi i konjušari« su prvo operno ostvarenje, kojim se ona u hrvatsku glazbenu kulturu upisuje i kao prva skladateljica cjelovečernjeg opernog naslova.

Drakulić je za svoj operni prvijenac odabrala književno djelo jednoga od danas najplodnijih, najizvođenijih i najprevođenijih hrvatskih pisaca, Mire Gavrana (1961.), koji se prihvatio i pisanja libreta. Plod je doista uspjela opera farsa.

Glazba Sanje Drakulić, kao glavna nositeljica opernoga događanja, ističe se jednako na planu vokalnih kao i na planu orkestralnih te osobito dojmljivih zbornih sastavnica vrlo zanimljivim i uspješnim rješenjima. To je glazba promišljene strukturalnosti i skladateljsko-tehničkih postupaka koji osiguravaju unutarnje jedinstvo melodijsko-harmonijskih rješenja, ali koja ni u jednom trenutku ne napušta osnovnu ugodajnost sklada između pjevačkih i orkestralnih dionica.

Dakako, ta je glazba za pjevače vrlo složena, ona je u melodici skokovita i s kompleksnim vokalizama, s duetima i tercetima koji su intonativno vrlo zahtjevni, ali podrška je u njezinu instrumentalnom dijelu, u vrlo probranim kombinacijama prvenstveno puhačkih glazbala te u neprekidnom sudjelovanju klavira, kao uporištu i kao instrumentalnoj boji.

Posebno su pak uspjeli zborovi, osobito ratnički poklici iz drugoga čina. Ima u toj glazbi i folklornih elemenata, ima i sastojaka

Prizor iz »Kraljeva i konjušara« na sceni HNK u Osijeku

ka glazbe lakšega žanra, ali Sanji Drakulić valja čestitati da je vrlo inventivno, maštovito i nadahnuto ispisala partituru čija orkestralna intermezza kao i slojevitija pjevačka ugodajnost upućuju na izvornu inspiraciju, a nadati se i na dobar prijem kod buduće, a ne samo premijerne publike. U glazbenome dijelu pohvale treba uputiti svim pjevačima. Sonorni bas Berislava Puškarića (Grgur) i gipki sopran Katalin Brunjai-Hihlik (Jelena) osobito su se dojmili u ljubavnom duetu s početka drugog čina, a postojani

ni i u dugim tonovima prodorni tenor Damira Fatovića upućivao je na dobro svladanu ulogu kralja Maruna.

Ljupka je i poetska bila Barbara Othman u ulozi Katarine (trebalo bi pripaziti na dikciju), a u erotskoj sceni ljubavnoga zagrljaja vrsno su se pjevački i glumački iskazali Danijela Božinović (Dora) i Robert Adamček (Trpimir). Vlaho Ljutić u ulozi lude, Claudio Contini i Krunoslav Tuma u sporednim ulogama trovača te i stražari Predrag Stojić, Nenad Tudaković, Majkl Nikolić

i Hrvoje Seršić svoje su šaljivo koreografirane uloge predstavili potrebnom komičnošću.

Za glazbeni dio svakako najodgovorniji, dirigent Filip Pavišić (Zagreb, 1976.), iz razreda Vjekoslava Šuteja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, a od ove sezone stalno angažiran u Osijeku, izvrsno se snašao s novim djelom i primjerno je ispunio svoje zadatke.

Redatelj Robert Raponja oslobodio je maštu i osmislio vrlo poetnu i logičnu režiju. Iako je u prvom činu još bilo ukočenosti, drugi i treći čin protekli su mnogo ležernije i svakako dojmljivije. Veliku su pozornost privlačili kostimi Jasmine Pacek, koje su u krojačkoj radionici izrađeni pod vodstvom Sanje Eleš.

Kostimi i scenografija, dekor i scenska oprema (duhoviti »konji«, sve izrađeno pod vodstvom Željka Jurića) elementi su koji predstavi daju posebnu živost i vrijedi ih vidjeti. Udio u uspjehu ima i koreografkinja Maja Đurinović, a zamjetan je bio i angažman oblikovatelja svjetla Rade Stamenkovića.

Svi poimence, a posebno svi zajedno, u usklađenosti želje da novom djelu osiguraju sjaj i uspjeh, u osjećkom su HNK obavili dobar posao i skandiranje publike na kraju bilo je nagrada i znak općeg zadovoljstva. Nadati se da za novu operu dolaze dobra vremena.

Na dvoru hrvatskoga kralja Maruna

Radnja opere »Kraljevi i konjušari« događa se na dvoru izmišljenog hrvatskog kralja Maruna, u vremenu gladi i siromaštvom napaćenog puka, u ranom desetom stoljeću. Glavni likovi, Marunova supruga kraljica Jelena, njihova u lijepu književnost zaljubljena kći Katarina, intrigant, dvorski savjetnik Grgur, koji je ujedno i ljubavnik kraljice Jelene, kao i ljubavni par, kraljev sin Trpimir i njegova draga, Dora, kći dvorskog savjetnika, u vrtlogu pripreme rata s Mađarima proživljavaju strasne ljubavne susrete, ali i burleskne zaplete. Na kraju kralj, a nakon slavodobitne pobjede nad Mađarima i ponovno napunjene

dvorske kase, koji je saznao da ga Grgur želi otrovati (a u Grgura je zaljubljena i kći Katarina), kako bi se domogao prijestolja i njegove lijepe žene, na smrt osuđuje izdajnika. Ali, daje pogubiti i osobu koja je Grguru željela pomoći, nespjavan da je to njegova vlastita kći. Smrt kćeri/golubice s bodežom u nuci s početka zbivanja, čin koji si kralj ne može oprostiti, uzrokuje i kraljevu pogibiju, kojega bodežom probada tijekom radnje uvijek prisutna dvorska luda. Ima tu i aluzija na državu koja se raspada i iz koje trovači i stražari žele pobjeći, a sve završava nadom da dolaze neka nova vremena...

Slika 6 Isječak iz novina.

Muzički biennale Praizvedba opere "Kraljevi i konjušari"

Izuzetno uspješnu kostimografiju i scenografiju u operi koja je opravdala visoka bijenalska očekivanja potpisuje Jasmina Pacek

Svi bi bili kraljevi, a u duši su konjušari

Libreto Mire Gavrana, glazba Sanje Drakulić i sjajna izvedba osječkog HNK

Vid Babić
kultura@vecernji.net

Prva od tri bijenalske operne prazvedbe više se nego posrećila. Operni prvijenac iskusne skladateljice Sanje Drakulić "Kraljevi i konjušari" nastao po istoimenoj drami novopečenog libretista Mire Gavrana u izvedbi ansambla Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku djelo je koje neće biti tako lako zaboravljeno. Zasluge

za to pripadaju ne samo autorima nego i spretnoj i duhovitoj režiji danas jednog od vodećih hrvatskih redatelja Roberta Raponje te dirigentskom trudu mladog Filipa Pavišića.

Dvor kralja Maruna

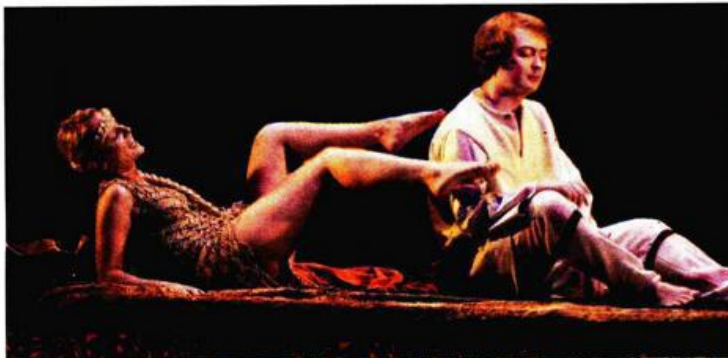
Povijesna priča o fiktivnom hrvatskom dvoru kralja Maruna iz 10. stoljeća, siromaštvu hrvatskog kraljevstva, spletkama kako političkim tako i seksualnim u raspo-

nu od incesta do poligamije ima više nego izravne dodire s hrvatskom sadašnjosti. – Svi bi htjeli biti kraljevi, a u duši su konjušari – rečenica je koja tako dobro oslikava današnji trenutak Hrvatske. Miro Gavran ovom osječkom predstavom postao je iznimno angažirani pisac, dok je Sanja Drakulić zavrijedila pohvale za opsežnu, glazbeno razložnu operom koja na mahove ne bježi ni od drugih glazbenih vrsta,

ali u svakom trenutku ima umjetničko opravdanje.

Za nagradu glumišta

Skladateljica na sreću nije zaboravila ženske likove, pa su se u životnim ulogama istaknule dramatična Ljiljana Čokljat kao kraljica Jelena, tragična Barbara Othman kao princeza Katarina i erotična Danijela Pintarić kao Dora. Kralj Marun koji zbog istinoljubivosti i domoljublja izaziva totalnu tragediju (što li nam autori žele poručiti?) jest vokalno moćni, ali glumački rezervirani Damir Fatović, dok je Berislav Puškarić izvrsno odglumio zlog dvorskog savjetnika Grgura. Pohvale zaslužuju i Robert Adamček kao princ te razigrani Vlaho Ljutić u ulozi dvorske lude, kao i svi solisti odreda, jer Osijek ima pravu ansambl-predstavu. Iznimnu scenografiju i kostimografiju potpisuje Jasmina Pacek kojoj ne bi smjela pobjeći nagrada hrvatskog glumišta, a odličan je posao napravio i oblikovatelj svjetla, gost iz Ate-ljea 212 Rade Stamenković.

Svi su solisti odlično obavili svoj posao pa Osijek ima veliku ansambl-predstavu D. JAVOROVIĆ/PIXSELL

Slika 7 Isječak iz novina.

Osječka publika dobro je prihvatila operu »Kraljevi i konjušari«

D. RAJLE

50. MBZ: U OSIJEKU PRAIZVEDENA OPERA »KRALJEVI I KONJUŠARI« SANJE DRAKULIĆ

Srednjovjekovni operni spektakl

Radnja opere u režiji Roberta Raponje i pod glazbenim vodstvom Filipa Pavišića događa se u 10. stoljeću ali ima brojne aluzije na sadašnju Hrvatsku

OSIJEK ► Dugotrajnim pljeskom i povikima »bravo« publika je ispratila praiizvedbu hrvatske opere »Kraljevi i konjušari«, nastalu u koprodukciji HNK-a u Osijeku i Muzičkog bijenala Zagreb. Ovo djelo skladateljice Sanje Drakulić nastalo je prema libretu književnika Mire Gavrana, koji je i autor istoimene ranije napisane tragikomedije.

Uloge su pisane za soliste i zbor osječkog HNK-a, dok je tragikomična farsa sada pretočena u glazbenu priču o kralju Marunu čije kraljevstvo propada, a narod se buni i nemiri se šire. Radnja je smještena u rano deseto stoljeće, vrijeme mračnog srednjeg vijeka kada se unutrašnji neprijatelj mogao zamijeniti vanjskim te

nezadovoljstvo naroda usmjeriti na susjede Madare.

Trosatni spektakl

Farsa u tri čina, puna ljubavnih i političkih intriga, asocira na današnje prilike u Hrvatskoj. Aluzije na suvremenost izgovaraju stražari koje igraju glumci Majkl Mikolić i Hrvoje Seršić. Oni poručuju gledateljima neka sami prosude tko su danas kraljevi, a tko konjušari koji su si umislili da su kraljevi. Tu je i motiv gladnoga puka koji sanja konjsko meso, dok razmažena kraljevska djeca podsjećaju na hrvatsku zlatnu mladež.

Razdoblje hrvatskog srednjeg vijeka redatelj Robert Raponja evocirao je u opernom scenskom spektaklu koji traje gotovo tri sata. Međutim, svojim redateljskim rješenjima uspio je kreirati dinamičnu priču koja se prati poput kakve srednjovjekovne sapunice, ubacujući u tragičan zaplet i duhovite elemente. Likovi bi se ukratko mogli opisati ovako – pohlepna djeca, častohlepna žena, depresivni kralj i trovači. Postignuto je i da suvremena glazba Sanje Drakulić u svakom trenutku prati zbivanja na sceni.

Važan doprinos uprizorenju dala je scenografkinja i kosti-

Ljiljana Čokljat i Berislav Puškarić u prizoru predstave

mografkinja Jasmina Pacek, koja je na originalan način motiv hrvatskog pletera aplicirala na kostime i rekvizitu. Vidljivo je i da je izradi scenografije i velikog broja kostima prethodilo detaljno istraživanje povijesnog razdoblja u kojemu se radnja predstave odvija. Soliste i zbor dodatno je razigrala koreografkinja Maja Đurinović.

Pjevačka podjela

Izvedbom je suvereno ravnao mladi i perspektivni dirigent Filip Pavišić, a za uspješnost izvedbe zaslužni su zbor i orkestar HNK-a u Osijeku. Imaginarnog kralja Maruna, koji se suočava s raspadom svoga kraljevstva, utjelovio je Damir Fatović. U ulozi

dvorskog savjetnika Grgura, glavnog dvorskog spletkara, solidnu vokalnu interpretaciju osvario je Berislav Puškarić. Glavono su bile dojmpljivije ženske role. Ljiljana Čokljat istaknula se ulogom kraljice Jelene, kći dvorskog savjetnika Doru pjeva Danijela Pintarić, a kraljevu kći Katarinu – Barbara Othman. U ulozi kraljeva sina Trpimira nastupio je Robert Adamček. Važna je i uloga dvorske lude, koju pjeva Vlaho Ljutić. Luda je ta koja jedina govori istinu, a na kraju se pretvara u kraljeva egzekutora. U ulogama trovača su Claudio Contini i Krunoslav Tuma, a stražare igraju Nenad Tudaković i Predrag Stojić.

Praiizvedbi »Kraljevi i konjušari« prisustvovao je libretist Miro Gavran, koji je izrazio zadovoljstvo uprizorenjem. Na praiizvedbi skladateljica Sanja Drakulić odjenula se sukladno vizualnosti predstave. Drakulić je pijanistica i skladateljica, završila je Muzičku akademiju u Zagrebu, a doktorirala je na Moskovskom državnom konzervatoriju »Čajkovski«. Njezina djela izvode poznati solisti, ansambli i orkestri diljem Europe, u Japanu i SAD-u, a i sama izvodi svoje klavirske skladbe.

Kim CUCULIĆ

FARSA

Gavranova tragikomična farsa pretočena je u glazbenu priču o kralju Marunu čije kraljevstvo propada, a narod se buni i nemiri se šire

Slika 8 Isječak iz novina.

5.4. Dojmovi

- Iz pera autorice Sanje Drakulić

GLAZBA ZA RIJEČI, IZ TIŠINE

Moje do sada najopsežnije djelo ostvareno je u izvrsnoj suradnji s libretistom, redateljem, dirigentima zbora i orkestra, solistima, korepetitorima, koreografkinjom i kostimografkinjom te svim sudionicima opere. Zahvaljujem Muzičkom biennalu Zagreb na pruženoj prilici da skladam operu. Zahvaljujem svojoj obitelji na potpori tijekom moga rada na operi.

Zahvaljujem ansamblu i intendantu HNK u Osijeku na izvedbi. Svaka premijera novonastale opere, a ova posebice, rezultat je stvaralačke smjelosti, međusobnog razumijevanja, potpunog angažmana, entuzijazma, strpljenja i dobre koordinacije ukupnog izvođačkog sastava i autorskog tima u postizanju zajedničkog novog cilja.

Kraljevi i konjušari ubrzo su privukli veliku pozornost medija i interes širokog kruga publike i struke. Već sada je predviđen niz gostovanja. Nadam se da će se ova opera zadržati na repertoaru HNK-a.

- Iz pera redatelja Roberta Raponje

PRIČA ZA GLAZBU

Kada je moju kazališnu dramu Kraljevi i konjušari kompozitorica Sanja Drakulić odabrala kao osnovu budućeg libreta opere, osjetio sam istinsko zadovoljstvo. Doista, taj tekst je bio podatan za gradnju buduće opere zbog snažnih emocija koje su karakterizirale glavne junake. Pišući libreto nastojao sam sačuvati osnovnu priču, a istodobno je sugestivno pretočiti u bitno drugačiji medij. Pri tome je moja suradnja sa Sanjom bila besprijekorna, kreativna i ugodna. Ponekad se znalo dogoditi da se u jednom danu čujemo i po desetak puta i razmijenimo po nekoliko e-mail poruka, nakon čega bi Sanja od mene dobila po nekoliko novih varijanti za pojedine stihove. Vjerovali ili ne, upoznali smo se samo tjedan dana prije početka rada na ovoj operi, a suradnja je bila kao između dugogodišnjih kolega i prijatelja.

- Iz pera dirigenta Filipa Pavišića

UPRAVLJATI KAJDAMA, VOLJETI GLAZBU

Rad na svakoj partituri traži od dirigenta ulaganje puno truda potrebnog za savladavanje svih problema i poteškoća koje se u njoj nalaze da bi je što uspješnije savladao i naučio. No posebno bitan dio je onaj u kojem se mora stvoriti vlastiti stav o dotičnom djelu. (...) U slučaju opere Kraljevi i konjušari (...) čiju sam partituru prvi dobio na uvid bilo je nalik izreci "ljubav na prvi pogled"! Već samo čitanje libreta je u meni izazvalo veliki interes, a u razgovorima sa Sanjom i slušajući njezinu inspiraciju i strast prema onom što radi, uvidio sam da se ovdje radi o velikoj časti biti dio tima kojem je povjeren rad na praizvedbi ove opere.

- Iz pera autora teksta Mire Gavrana

Kada je moju kazališnu dramu Kraljevi i konjušari kompozitorica Sanja Drakulić odabrala kao osnovu budućeg libreta opere, osjetio sam istinsko zadovoljstvo. Doista, taj tekst je bio podatan za gradnju buduće opere zbog snažnih emocija koje su karakterizirale glavne junake. Pišući libreto, nastojao sam sačuvati osnovnu priču, a istodobno je sugestivno pretočiti u bitno drugačiji medij. Pri tome je moja suradnja sa Sanjom bila besprijeekorna, kreativna i ugodna. Ponekad se znalo dogoditi da se u jednom danu čujemo i po desetak puta i razmijenimo po nekoliko e-mail poruka (...). Vjerovali ili ne, upoznali smo se samo tjedan dana prije početka rada na ovoj operi, a suradnja je bila kao između dugogodišnjih kolega i prijatelja.

- Iz pera redatelja Roberta Raponje

Igramo kao deseto stoljeće. Igramo okolnosti suhe, neplodne zemlje hrvatske kraljevine, osiromašen dvor bez svirača, bez raskoši. Narod gladan pjeva o svom jadu, o izgubljenom rajju. Kralj Marun tumači svoje snove, sluti brzi kraj. Taj nekada nepobjedivi vojskovođa oružje je zamijenio strpljenjem, knjigama, molitvom. Povukao se u svoj svijet i izabrao najbolje društvo za razgovor i prijateljavanje: Boga i Ludu. (...). Uronivši u dramski tekst (...) pronalazim redateljski ključ za prstavu i uzbudljivu glazbom dočaranu priču: u kojoj se isprepleću smiješne, farsične, sa scenama jakog dramskog i tragičnog naboja. Glazba Sanje Drakulić teče

kao nabujala rijeka. Puna je nepredvidivosti, virova, iznenadnih brzaca, i nosi nas dok domišljamo i stvaramo praižvedbu.

- Iz pera Jasmine Pacek

Budući da je radnja Kraljeva i konjušara smještena u Hrvatsku u 10. stoljeću, to je uvelike odredilo njenu likovnost. Iako je redateljsko viđenje ove opere bila "izvorna mašta", smatrala sam nužnim napraviti što detaljnije povijesno istraživanje, da bih ipak imala određenu dozu autentičnosti kao podlogu maštanju. Prema riječima povjesničarke umjetnosti Rosane Ratkovčić (...) koja je uvelike pridonijela istraživačkoj fazi ovog projekta, ne možemo znati sa sigurnošću kako je izgledala odjeća u Hrvatskoj u 10. st. Iako to bogatstvo kolorita u odjeći likova ne znači da su oni zaista nosili odjeću u tim bojama, odlučila sam ga preuzeti kao vizualno obilježje ove opere. U uprizorenju scena rata uvelike mi je pomogao moj asistent kostimografije Jakov Gavran. Uprizorenje ovakve povijesne opere (koja je ujedno i praižvedba) bio je pravi je izazov ne samo za mene kao scenografa i kostimografa.

6. Sanja Drakulić, „U POVODU 50. ROĐENDANA“

U povodu 50. rođendana skladateljice Sanje Drakulić u Zagrebu je 12. prosinca 2013. Hrvatski glazbeni zavod, Hrvatskog društva skladatelja, Cantus d.o.o. darovalo autorski koncert u prostoru Hrvatskog glazbenog zavoda. U sklopu programa posebnu pažnju i riječi hvale zaslužio je opus skladateljice Sanje Drakulić. Pod nazivom *High Spirits Drive* (Osvrt na stvaralaštvo Sanje Drakulić) spominju se sve umjetničke aktivnosti skladateljice Sanje Drakulić. U razdoblju između 2003. i 2009. godine Sanja Drakulić bila je voditeljica umjetničke strategije festivala suvremene glazbe u Puli, Glazbene tribine, na kojem su upriličene praizvedbe kompozicija mnogih hrvatskih skladatelja. Također, na međunarodnim festivalima u Njemačkoj, Japanu, Rusiji i Americi skladbe Sanje Drakulić dostojno predstavljaju samosvojnu hrvatsku kulturu, uklapajući se dojmljivim sadržajem u svjetski glazbeni kontekst. Usto, Sanja Drakulić profesorica je kompozicije na međunarodnoj Visokoj školi za glazbenu umjetnost *Ino Mirković* u Lovranu, a zatim i profesorica na Umjetničkoj akademiji pri Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku; sudionica i voditeljica hrvatskog ogranka Međunarodne udruge za potporu dječjeg glazbenog stvaralaštva — Fonda Vladimira Spivakova u Moskvi i Fonda Vladimira Horowitza u Kijevu; začetnica je i umjetnička voditeljica orkestra *Jeunesses Musicales Junior Orchestra / JM JO* u okviru Međunarodnih ljetnih tečajeva u Grožnjanu u suradnji s Hrvatskom glazbenom mladeži; sudionica je brojnih konferencija, majstorskih tečajeva stvaralačkih susreta i ostalih kreativnih stvari; okruglih stolova, radionica itd... Uz brojna raznovrsna djela (orkestralna, koncertantna, komorna, klavirska itd...) da bi vrhunac bila premijerna i praizvedena opera *Kraljevi i konjušari*. Premijera opere održana je u travnju 2011. godine u Hrvatskom narodnom kazalištu u Osijeku, u okviru festivala suvremene glazbe, Muzičkog biennala Zagreb. Uoči premijere skladateljice Drakulić u jednom od intervjua je izrekla: „Ni u najljepšim snovima nisam mogla zamisliti da će opera biti ovako divno postavljena: režija je odlična, scena čarobna, kostimi bogati i maštoviti, a pjevači se vrlo dobro osjećaju u svojim ulogama. Prema riječima autorice pozdravnog teksta Larise Loginove, o opernom jeziku Sanje Drakulić navodimo: „Oštar satirički suvremeni jezik (...) ovo živo i dinamično djelo datira od opere buffo. Vitalan ton dao je komičnoj operi dug život, a skladateljima povod za smjelo eksperimentiranje u tradicionalnim vokalnim oblicima „opere buffo“. I završava Loginova procjenu skladateljskog profila Drakulić uspoređujući ga sa stilom

Rimski-Korsakova i Prokofjeva: „Tom lakom skercoznošću ova je opera Sanje Drakulić bliska *Zlatnom pjetlicu* Rimski–Korsakova i *Zaljubljen u tri naranče* Prokofjeva“.

7. ZAKLJUČAK

Premijera i praizvedba opere *Kraljevi i konjušari* skladateljice Sanje Drakulić potvrdila je ujedno i vrijednost osječkog opernog ansambla, odnosno cijele ekipe (glazbeno-glumačke) koja je sudjelovala u postavljanju ove opere na scenu osječkog HNK. S ovom opernom premijerom Sanje Drakulić potvrdila se spremnost publike u prihvaćanju ove vrste suvremene glazbe u svim dijelovima cijele Hrvatske. Tako se Jubilarni 50. Muzički Biennale Zagreb pokazao kao univerzalna manifestacija izvodiva u svim kazališnim regijama diljem Hrvatske (tako i u Osijeku). Grad Osijek je time dobio suvremeno djelo u kazališnom programu svog nacionalnog teatra. Nakon manifestacija Annale, odnosno Biennale suvremene opere i baleta.⁶

⁶ *Annale*, festival komorne opere i baleta, osnovan 1970. u Osijeku s ciljem da pridonese unapređivanju glazbeno-scenske umjetnosti u nas; od 1972. umjetnički direktor *Annala* Željko Miler.

8. POPIS LITERATURE

ANDREIS, Josip: *Povijest glazbe (1-4)*, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1989.

BARBIERI, M: *Klasika u Hrvatskoj i Hrvatska Opera*, Klasika.hr, 2010.

BEZIĆ, Jerko: *Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u povodu 150. obljetnice rođenja Franje Ksavera Kuhača (1834-1911)*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Sveučilišna naklada "Liber", Zagreb, 1984.

BLAŽEKović, Zdravko: *Glazba osjenjena politikom. Studije o hrvatskoj glazbi između 17. i 19. stoljeća*, Matica hrvatska Zagreb, Zagreb, 2002.

BOGNER-ŠABAN, Antonija: *Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku 1907-2007*, Osijek, 2007.

CAR, Janko, DEMETER, Dimitrije: *Libret opera Vatroslava Lisinskog*, Matica hrvatska. Zagreb, 1999.

KOVAČEVIĆ, Krešimir (ur.): *Leksikon jugoslavenske muzike*, 2 sv., JLZ "Miroslav Krleža", Zagreb 1984.

KOVAČEVIĆ, Krešimir (ur.): *Muzička enciklopedija*, JLZ, Zagreb, 1971. – 1977.

KUHAČ, Ks. Franjo: *Ilirski glazbenici*, Matica hrvatska, Zagreb, 1983.

KUHAČ, Franjo Ks.: *Ilirski glazbenici /Prilozi zapovijest hrvatskoga preporoda*. Priredio te bilješke i pogovor napisao Lovro Županović, Hrvatska sveučilišna naklada

KUHAČ, Franjo: *Glazba u Đakovačkoj biskupiji*, u: *Spomen – cviče iz hrvatskih i slovenskih dubrava*, Matica Hrvatska, Zagreb, 1900., str. 208. - 309.

KUHAČ, Franjo: *Katekizam glazbe*. Prva hrvatska glazbena teorija po I. C. Löbeu, 1875. (1889. 4. izdanje); *Glazbeno nastojanje Gajevih Ilira*, Zagreb 1885.; *Vatroslav Lisinski i njegovo doba*, Zagreb, 1887. (2. izdanje); *Ilirski glazbenici*, Zagreb 1893.

KUHAČ, Franjo: *Vatroslav Lisinski i njegovo doba. Prilog za povijest hrvatskog naroda*, Drugo dopunjeno izdanje, Matica Hrvatska Zagreb, Zagreb, 1904.

MUCIĆ, Dragutin: *Prvih četrdeset godina*, Osijek, 2010.

PAULIK, Dalibor: *Hrvatski operni libretto, Povijest. struktura i europski kontekst*, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.

- PETRUŠIĆ, Ljubomir: Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku 1907-2007, Osijek, 2007.
- STANOJEVIĆ, Ljubomir: Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku 1907-2007, Osijek, 2007.
- STANOJEVIĆ, Ljubomir: Ratni repertoar Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku 1991.-1994., Osijek, 1995.
- STANOJEVIĆ, Ljubomir: 95. rođendan HNK, Osijek, 2002.
- STIPČEVIĆ, Ennio: *Hrvatska glazba*, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
- TUKSAR, Stanislav: Devet stoljeća glazbenog Zagreba na razmeđu Mediterana i Srednje Europe – Skica za skicu, Zagreb 1094. – 1994.; *Zagreb i hrvatske zemlje kao most između srednjoeuropskih i mediteranskih glazbenih kultura*, Hrvatsko muzikološko društvo, Zagreb, 1998., str. 27. -34.
- TURKALJ, Nenad: *125. opera*, Zagreb : Školska knjiga, 1997. ([Zagreb] : Grafički zavod Hrvatske, 4. dopunjeno izd.